

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет історії та філософії
Кафедра археології, етнології та всесвітньої історії

Силабус курсу

ПАМ'ЯТКИ ТА ПАМ'ЯТЬ У РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Посилання на профіль викладача	https://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/hist/kafedry-ta-inshi-strukturni-pidrozdily/kafedra-arkheolohii-etnolohii-ta-vsesvitnoi-istorii/spivrobotnyky/5788-kushnir-v-yacheslav-grigorovich
Обсяг	3 кредити, 90 годин
Семестр, рік навчання	Осінній, 2025-2026 навч. рік
Дні, час, місце	Згідно розкладу
Викладач (-і)	Кушнір В.Г., доктор історичних наук, професор кафедри археології, етнології та всесвітньої історії
Контактний телефон	+380677420630
E-mail	v_kushnir@ukr.net
Робоче місце	вул. Університетська, 12 каб. 7
Консультації	Очні консультації: середа, четвер 14.20-15.40 Онлайн-консультації: середа, четвер 18.00-19.00 Посилання на zoom-конференцію: Ідентифікатор конференції: 81990171269 Passcode: 12345

КОМУНІКАЦІЯ: Комунікація зі студентами в очній формі, e-mail, телефон, ZOOM, вайбер

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом «Пам'ятки та пам'ять в регіональних дослідженнях» є історія та сучасна політика державних органів у справі охорони пам'яток, практична діяльність державних установ, громадських структур, регіональні реєстри елементів нематеріальної культурної спадщини.

Пререквізити і постреквізити курсу: курс передбачає попереднє ознайомлення здобувачів з практичною діяльністю ЗМІ, органів державних структур, громадських організацій спрямовану на збереження і популяризацію історичної і культурної спадщини України. Використовуються також знання з таких дисциплін як «Історія України»,

тематичні розділи інших дисциплін, прямо чи опосередковано причетних до предмету курсу.

Після закінчення вивчення даної дисципліни, набуті знання, компетенції знадобляться для виявлення та ідентифікації елементів історичної і культурної спадщини. Високий рівень спеціальної фахової підготовки на практиці значно підвищать можливості донесення до суспільства ідеї значимості і ролі пам'яток історії та культури, підвищить якість обґрунтувань, оформлення списків для національного і регіонального реєстрів охорони, збереження, і популяризації спадщини як важливого чинника національної ідентичності.

Мета: формування у здобувачів теоретичних знань та практичних умінь для дослідження, оформлення відповідної документації для охорони пам'яток історії, нематеріальної культурної спадщини, ознайомлення з досвідом практичної роботи на регіональному рівні, законодавством України щодо охорони пам'яток історії та культури.

Завдання курсу - ознайомлення з пам'яткознавством як науковою дисципліною, теоретичними його основами;

- вивчення документальної бази з виявлення, реєстрації, охорони та популяризації об'єктів нематеріальної культурної спадщини;

- опанування інструментарієм роботи для вивчення, збереження й охорони культурної спадщини;

- оволодіння практичним досвідом виявлення, інвентаризації, збереження та популяризації пам'яток історичної, нематеріальної культурної спадщини у регіоні.

Очікувані результати навчання.

Знати: - джерельну базу пам'яткознавства України;

- концептуальні підходи до вирішення актуальних завдань пам'яткознавства;

- понятійно-термінологічний апарат пам'яткознавства;

- класифікацію пам'яток матеріальної та нематеріальної культурної спадщини;

- практики охорони і популяризації пам'яток;

- українське та міжнародне законодавство щодо охорони матеріальної та нематеріальної культурної спадщини.

Вміти: - використовувати вимоги міжнародних конвенцій, угод, до яких приєдналась Україна;

- дотримуватись норм національного та міжнародного законодавства;

- аналізувати історичні, етнографічні джерела з питань пам'яткознавства;

- вміти використовувати методiku обробки джерелознавчої інформації, наукові дані при вирішенні конкретних професійних завдань;

- використовувати знання для охорони історико-культурної спадщини України, сприяти її популяризації і збереження;

- володіти практичними навичками інвентаризації об'єктів культурної спадщини, встановлення охоронних зон, ведення облікової документації;

- розробляти туристичні маршрути, описувати туристичні об'єкти, складати мапи пам'яток історії і культури, готувати рекламну продукцію, проводити екскурсії.

- володіти практичними навичками написання проєктів з метою збереження і популяризації пам'яток нематеріальної культурної спадщини.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (16 год.), практичних занять (14), самостійної роботи студентів (60 год.); для заочної форми навчання у формі лекцій (6 год.), семінари/практичні (4 год.), самостійна робота (90 год.)

Під час викладання дисципліни використовуються такі методи навчання: пояснювально-ілюстративний для засвоєння значного обсягу інформації. Використовується під час читання лекцій; репродуктивний використовується для реконструкції історичних та культурних пам'яток, окремих компонентів культурно-історичної спадщини; евристичний – під час аналізу різноманітних джерел, знаходження інформації, яка безпосередньо чи опосередковано вказує на специфіку пам'яток, історичне, культурне середовище; дослідницький – для наукового аналізу джерел, характеристики процесу формування регіональних комплексів пам'яток історії і культури; структурно-типологічний для з'ясування взаємозв'язків сегментів традиційної культури; описовий – для опрацювання археологічних, етнографічних артефактів матеріальної і духовної культури, створення мап, схем, діаграм.

Передбачено проведення індивідуальних консультацій за розкладом.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Пам'ятки нематеріальної культурної спадщини як важлива складова національної культури

Тема 1. Пам'ятки як джерело історико-культурної інформації

Тема 2. Історична пам'ять як соціокультурний феномен

Тема 3. Етнокультурний ландшафт

Тема 4. Історико-культурна спадщина

Тема 5. Нематеріальна культурна спадщина

Тема 6. Дослідження та атрибуція об'єктів та елементів нематеріальної культурної спадщини

Змістовий модуль 2. Політика і механізми збереження нематеріальної культурної спадщини

Тема 7. Місцевий, обласний, національний, міжнародний реєстри нематеріальної культурної спадщини

Тема 8. Виконавське мистецтво як компонент нематеріальної культурної спадщини

Тема 9. Звичаєво-обрядові практики у контексті нематеріальної культурної спадщини

Тема 10. Традиційні ремесла та промисли, народна кулінарія як компоненти нематеріальної культурної спадщини

Тема 11. Створення місцевих/регіональних списків елементів нематеріальної культурної спадщини

Тема 12. Роль проєктів у збереженні і популяризації нематеріальної культурної спадщини

Перелік рекомендованої літератури

Босик З.О., Снігирьова Л.М., Телеуця В.В. Нематеріальна культурна спадщина: методична розробка. К., 2017. 48 с.

Борисенко В., Борисенко М. Нематеріальна культурна спадщина українців (регіональний аналіз прояву). *Український географічний журнал*. 2022, 2 (118). С. 73-81.

Булах І.І., Шиманська О.В. Етнокультурні регіони як культурний феномен. *Етнокультурне ландшафтознавство: теоретичні та прикладні аспекти*. Вінниця 2018. С.20-22.

Верменич Я. Нова локальна історія та історична регіоналістика: експлікація термінів. *Регіональна історія України: Зб. наук. ст.* Київ, 2007. Вип. 1. С. 13–28.

Верменич Я. В. Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні. К., 2013. 516 с.

Влада Литовченко, Валентина Демян. Нематеріальна культурна спадщина як найголовніший інструмент збереження української нації. К., 2023. 180 с.

Воловик В. М. Етнокультурні ландшафти містечок Поділля. Вінниця, 2011. 270 с.

Воловик В.М. Об'єкт і предмет етнокультурного ландшафтознавства. *Етнокультурне ландшафтознавство: теоретичні та прикладні аспекти*. Вінниця 2018. С.9-16.

Гаврилюк О. Н., Гаврилюк С. В. Історичний нарис пам'яткоохоронної справи. К: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПШ, 2012. 380 с.

Голубко В., Качараба С., Середяк А. Історичне краєзнавство. Навчальний посібник. Ч.І. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. 130 с.

Грицак Я. Пам'ять і нація. Страсті за націоналізмом : стара історія на новий лад. Київ, 2011. С. 271 – 278.

Збереження природної, історичної та культурної спадщини як фактор формування національної свідомості. К, 2005. 236 с.

Зерній Ю. Генеза та сучасний зміст поняття історичної пам'яті. *Стратегічні пріоритети*. 2008. № 1. Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/6/6.pdf>

Коляструк О. А. Предмет історії повсякденності: історіографічний огляд його становлення у зарубіжній та вітчизняній історичній науці. *Український історичний журнал*, 2007. № 1. С. 174-184.

Калакура Я. С. Рафальський О. О., Юрій М. Ф. Ментальний вимір української цивілізації. Київ, 2017.

Маньковська Р.В. Нематеріальна культурна спадщина України: соціокультурний вимір. *Пам'яткознавчі студії: проблеми, практики, перспективи розвитку*. К., 2021. Вип. 2. С. 87–91.

Основи пам'яткознавства / Під заг. ред.: Гріффена Л.О., Титової О.М.; кол. авт.: Гаврилюк О.Н., Гаврилюк С.В., Горбик В.О. та ін.: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОГТОС. К., 2012. 380 с.

Кот С.І., Горбик В. О., Денисенко В. О. та ін. Пам'яткознавчі студії в Україні: теорія і практика. К., 2007. 336 с.

Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України. Електронна версія видання: <http://www.niss.gov.ua>

Про культуру: закон України від 14 грудня 2010 р. № 2778-VI Відомості Верховної Ради України. 2011. № 24. С. 168.

Руденко С.Б. Про поняття “пам'яткознавство” *Культурологія. Філологія. Музикознавство*. 2013. № 1. С. 46–53.

Худолей О. С. Українське пам'яткознавство : сучасні проблеми та тенденції *Гуманітарний вісник*. Сер. : Історичні науки. 2011. Число 17, Вип. 3. С. 46–49.

ОЦІНЮВАННЯ

Форми контролю і методи оцінювання

Ефективність процесу навчання визначається різноманітними формами контролю: поточний (під час аудиторних занять), періодичний (виконання індивідуальних завдань), підсумковий (поточне та періодичне оцінювання за змістовими модулями).

Критерії оцінювання: опитування під час підсумкової тематичної лекції, оцінювання рефератів, есе, створення бази даних елементів нематеріальної культурної спадщини, оформлення облікової картки на елемент нематеріальної культурної спадщини, мапи просторового розташування об'єктів сакральної спадщини (5 балів: $12 \times 5 = 60$ балів). Підсумковий контроль знань – 40 балів. Загальна кількість балів – 100.

Знання оцінюються за повнотою розуміння теми, аналізу джерел, літератури.

Якщо студенти в процесі поточного оцінювання не набрали 60 балів, вони мають можливість підвищити кількість балів під час підсумкового контролю. Також під час підсумкового контролю можуть підвищити кількість балів студенти, які набрали більше 60 балів.

Самостійна робота здобувачів освіти. Форми самостійної роботи традиційні: підготовка до лекцій, виконання індивідуальних завдань, вивчення джерел та літератури за темами, підготовка тематичних презентацій, рефератів, есеї. Знання з самостійної підготовки студентів

оцінюються під час підсумкових тематичних лекцій по кожному змістовому модулю.

Методи контролю: поточний, періодичний, підсумковий.

Критерії оцінювання: здобувач має продемонструвати знання джерел, історіографії, фактичного матеріалу, уміння здійснювати експертизу ткацьких виробів, орнаментики. Оцінка індивідуальних завдань відбувається за щотижневим графіком.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Студенти мають виконувати навчальний план у повному обсязі. Дедлайни кожного змістового модуля координуються з розкладом занять.

Політика щодо академічної доброчесності, яка передбачає самостійне виконання навчальних завдань, здійснюється відповідно до вимог Положення Університету про академічну доброчесність, нормативних документів МОН України, законодавства України.

Виконуючи ІНДЗ, здобувач має дотримуватись обов'язкового посилання на джерела інформації. У разі порушення вимог академічної доброчесності студент отримує незадовільну оцінку. При повторному студент не допускається до семестрового заліку.

Політика щодо відвідування та запізнь. Здобувачі мають виконувати навчальний план у повному обсязі. Обов'язок здобувача - відвідування аудиторних занять за розкладом. Завдання виконувати вчасно, бути активним, дотримуватися поточних і проміжних графіків контролю знань, підсумкового контролю.

Пропущені з поважної причини заняття здобувач повинен відпрацювати виконанням додаткових тематичних індивідуальних завдань до початку екзаменаційної сесії і отримати за кожну пропущену тему відповідну кількість балів

Мобільні пристрої. Мобільні пристрої (мобільний телефон) не використовуються під час проведення поточного, періодичного та підсумкового контролю. Здобувачі не можуть під час аудиторних занять використовувати ноутбуки за винятком запису інформації під час лекцій, демонстрації презентацій під час практичних занять, демонстрації власної підготовленої презентації. Не можна здійснювати запис лекцій без дозволу викладача і розміщувати запис на інформаційних ресурсах. Як виняток, може використовуватись для.

Поведінка в аудиторії передбачає дотримання викладачем і здобувачами морально-етичних норм, взаємоповаги і доброзичливості під час проведення лекцій, практичних занять.